

7D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A TÍZPARANCSOLAT

1. Én, az Úr vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged... Rajtam kívül más istened ne legyen... Ne készíts magadnak képet, és semmiféle képmást arról, ami fenn az égben van...

2. Ne vedd hiába az Úr, a te Istened nevét...
3. Emlékezzél meg arról, hogy a szombat napját megszenteld...
4. Tiszteld apádat és anyádat...
5. Ne ölj!
6. Ne paráználkoddj!
7. Ne lopj!
8. Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen!
9. Ne kívánd felebarátod házáat!
10. Ne kívánd meg felebarátod feleségét...

Kivonulás könyve 20,2–17

2. A TÖRVÉNY BETARTÁSA VÁLASZ ISTEN SZERETETÉRE

Kérdősködj csak a régi napok felől, amelyek előtted voltak, attól a naptól kezdve, hogy Isten megteremtette az embert a földön – kérdősködj az ég egyik szélétől a másikig, történt-e valaha ilyesfajta dolog, vagy lehetett-e hallani, hogy hallja egy nép szavát, aki a tűz közepéből szól, mint ahogy te hallottad, s életben maradtál! Vagy hogy megtette-e Isten, hogy elmegy és nemzetet választ magának a nemzetek közül próbák, jelek, csodák, harc, erős kéz, kinyújtott kar és rettenetes látványok által, minden aszerint, amit tiértetek tett az Úr, a ti Istenetek Egyiptomban, szemed láttára, hogy megtudd, hogy az Úr az Isten, s rajta kívül nincs más... Szerette

atyáidat... Kihozott téged Egyiptomból.. eltörölt utadból nálad erősebb nemzeteket ... és neked adja földjüket birtokul, mint ahogyan azt láthatod.

Ismerd el tehát ma, és véd a szívedbe, hogy az Úr az Isten fenn az égben és lenn a földön és senki más! Tartsd meg parancsait és rendeleteit, amelyeket parancsolok neked, hogy jó dolgod legyen neked, s utánad fiadnak és hosszú ideig maradjon azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened majd ad neked.

Második Törvénykönyv 4,32–40

3. URAM, A TE TÖRVÉNYED VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

*Parancsolataid csodásak!
Lelkem azért tanulmányozza őket.
Igéd megértése világosságot ad,
És értelmessé teszi az együgyűeket...
Írányítsd lépteimet igéd szerint,
Hogy semmiféle hamisság ne uralkodjék rajtam.
Ments meg engem az emberek erőszakosságaitól,
Hogy rendeleteidet megtartsam...
Könyörgésem jusson színed elé, Uram,
Szavad szerint adj értelmet nekem!
Kérésem hatoljon színed elé,
Igéd szerint ments meg engem!
Áradjon ajkamról dicséret,
Mert megtanítasz rendeleteidre.
Hirdesse nyelvem szavadat,
Mert parancsod igazság...*

*Részlet a 119. zsoltárból
(Olvassa el és imádkozza az egész zsoltárt)*

7D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Egészítse ki a következő mondatot:
A kivonulás által a rabszolgák tömege ..... vált.
2. A szövetségkötés előtt a zsidók kimosták ruháikat.
Miért?
3. Mit jelent a „dekalógus” szó?
4. A Kivonulás könyvének melyik fejezetében található a tízparancsolat?
Fejezet..... Sorok.....
5. Hogyan magyarázza Jézus az ötödik parancsolatot?

7 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

Megjelenik a **Keresztény Értelmiségi Kör**
és az **Agapé Kiadó** gondozásában a **Hitélet folyóirat mellékleteként**

7A – A SZÖVETSÉG ÁLTAL ISTENNEK SZENTELT NÉP

A kivonulás Mózes vezetése alatt álló szabad néppé formálta a kis csoportok sokaságát és a rabszolgák tömegét. A szövetség, illetve a Sínai paktum Isten népévé tette őket.

A tartós szövetség megkötésére Isten és Izrael között később úgy tekintettek mint az egyiptomi kivonulás koronájára és céljára (Kiv 3,18; 5,1). Jahvé segítsége és hűsége az idők folyamán gyakran kifejezésre jut, amikor azt bizonyos körülmények megkövetelik. Ebben a leckében megláthatjuk, hogyan készült a nép a szövetségkötésre, miben rejlik a szövetség lényege, és hogyan valósult meg.

AZ ELŐKÉSZÜLET

Az izraeliták két módon készültek a nagy kihívásra: Kimosták ruháikat (19,10) a szív megtisztításának jeleként.

Három napig megtartóztatták magukat a nemi kapcsolatoktól, nem mintha az bűn lett volna, hanem hogy kifejezzék: Isten mindennél fontosabb (19,15).

A SZÖVETSÉG FORMÁJA ÉS TARTALMA

Biztonsággal állíthatjuk, hogy van hasonlóság Isten szövetségkötése és azok a paktumok között, amelyeket a Kr. e. 2000 és 1000 között királyok kötöttek egymással, de amelyek fontossága messzemenően lemarad a bibliai szövetségkötés jelentősége mögött. A hasonlóság csak igazolja, hogy ősi szövegről van szó, amely történeti szempontból is jelentős. A szövetségkötésekben a király először is felsorolja saját titulusait, majd elbeszéli tetteit, amelyeket véghez vihet a segítséget kérő érdekében is. Ezt követték a szövetség kikötései: először az alapelvek, majd a rendelkezések felsorolása.

A szövetségnek ez az ősi szerkezete megtalálható a Sínai szövetségkötésről szóló elbeszélésben is.

A preambulumban (bevezető) Isten egyetlen titulását említi: „Én, Jahvé, vagyok a te Istened” (20,2).

Utána következik a történeti előszó: „Kihoztalak Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából (20,2). Ez az Őszövetségnek egy fontos kijelentése.

Folytatásként következnek a dekalógus (tízparancsolat – 20,3–17) és a szövetség törvényei (20,22 – 23,33).

A TÍZPARANCSOLAT

„Tíz szóról”, tíz parancsról van szó. „Tíz kijelentésről, amelyeket ujjunkon is megszámolhatunk, és amelyek az egész emberiség lelkiismeretét meghatározzák”. Az első négy az Isten iránti szeretetre vonatkozik, a többi pedig a felebaráti szeretetet tárgyalja (Mk 22,40) A törvény megtartása tulajdonképpen baráti válasz Istennek, aki szeretetével megelőz bennünket.

Az első parancs egy alapelv megnyilvánulása: Rajtam kívül más istened ne legyen. Csak egy Isten! Pedig milyen nehéz bálványok nélkül élni!... A parancsolat a faragott képek használatát is tiltja (4–6). Az Úr így akarja megvédeni népét a bálványimádástól, és emlékeztet arra, hogy Isten igazi képe az ember. E képmás a názáreti Jézusban, az emberré vált Istenben érte el a tökéletesség csúcspontját. A keresztények kezdettől fogva készítették képeket, szobrokat az Úrról. Ezt azonban szeretetből tették, mint ahogyan mi is tesszük, amikor szeretettel őrizzük szüleink vagy szeretteink képét.

A második parancsolat tiltja az istenkáromlást, és megköveteli az Isten tiszteletét (7), mert szent az ő neve.

A harmadik parancs a szombat tiszteletét írja elő, ami emlékezés a teremtésre (8–11). Vasárnaponként is ezt ünnepeljük: a Krisztusban történt megszabadulásunkat és az új teremtést, amely a feltámadással vette kezdetét.

A negyedik emlékeztet arra, hogy a család isteni intézmény (Ter 1,27köv; 2,24). Pál azt fogja mondani, hogy minden atyaság Istentől jön (Ef 3,14). Krisztus arra tanít, hogy igazi gyermekek legyünk (Jn 14,31; 15,10).

Az ötödik emlékeztet a vízözön után a Noénak adott parancsra, mely szerint tilos ölni (Ter 9,5k). Jézus ehhez még majd azt is hozzáteszi, hogy már az is gyilkos, aki haragszik testvéreire (Mt 5,21–27 – vö. még 1Jn 3,15).

A hatodik parancs tiltja a házasságtörést és a nemi szabadosságot (14). A házasságtörés azonban a szívben születik. Jézus ezért radikális lépéseket ajánl, hogy ne esünk kísértésbe (Mt 5,27–30).

A hetedik tiltja a közvetlen és a közvetett lopást. Az igazságszolgáltatás a próféták egyik közkedvelt témája lesz (pl. Ám 2,6–8; 8,4–10, Jak 5,4). Zakeus, a bűnbánó tolvaj megtéríti az okozott kárt (Lk 19).

A nyolcadik parancsolat tiltja a hamis tanúságtételt. „Legyen a ti beszédetek: igen, igen, nem, nem: ami ezeknél több, a gonosztól van” (Mt 5,33–37).

A kilencedik és tizedik parancsolat témája már megtalálható a hetedikben, illetve a hatodikban.

A SZÖVETSÉG TÖRVÉNYEI

A tízparancsolatot követő törvények tulajdonképpen a parancsolatok alkalmazását szabályozzák a polgári és büntetőjog területén. Nem eszményi törvényekről van

szó, s azonkívül csak kevés kiváltságosra vonatkoznak, a választott nép tagjaira. A Biblia, az evangéliumok viszont mindenkire vonatkoznak. A sínai törvények a földművesek és munkások egyszerű nyelvezetével mondják el, hogy ha valaki a szövetség értelmében akar élni, Isten és az ő törvénye iránti hűséggel, akkor jónak, becsületesnek, embertisztelőnek kell lennie, és nem szabad megfélemlenie az ember jogainak és méltóságának tiszteletéről.

A SZÖVETSÉGGKÖTÉS

A szövetséggkötés két ősi eredetű szertartás keretében történt. Az első egy lakoma Isten jelenlétében, amit a jahvista hagyomány őrzött meg (Kiv 24,1–2 és 9–11). Azt jelképezik, hogy az izraeliták között közösség jött létre. Ezt követte az áldozati állat vérével való meghintés (elohista hagyomány – 3–8). Felét az oltárra öntötték, mert az oltár jelképezi Istent, a másik felével pedig a gyülekezetet hintették meg. Ezáltal közösség jött létre Isten és az ember között.

Az Újszövetség szövetséggkötésében, az Eucharishtiában is ugyanez a cél: az áldozás által egyesíteni az embert Istennel, és az embereket egymás között.

A TÓRA

A héber Tórah szónak tágabb és nem annyira szigorúan jogi az értelme, mint a görög *Nomos*nak, amellyel a Septuaginta fordította. Olyan „tanítást” jelöl, amelyet Isten adott az embereknek magatartásuk szabályozására. Mindenekelőtt arra a törvénygyűjteményre vonatkozik, amelyet az Ószövetség hagyománya Mózesrel kapcsolt össze. Az Újszövetség a kifejezésnek erre a judaizmusban klasszikus értelmére támaszkodva „a Törvény”-nek nevezi azt az egész rendet, amelynek ez a törvényhozás volt az alapköve (Róm 5,20), ellentétben a kegyelem Jézus alapította uralmával (Róm 6,15; Jn 1,17): beszél viszont „Krisztus törvényé”-ről is (Gal 6,2). A két szövetséget a keresztény teológiai nyelv azzal is megkülönbözteti, hogy egyiket „régii törvénynek” a másikat „új törvénynek” nevezi. Hogy pedig az egész üdvösségtörténetet átfoghassa, elismeri ezen kívül, hogy létezik a „természet-törvény” rendje (vö. Róm 2,14k) a két említett renden kívül élő emberek számára. Így Isten tervének három nagy szakaszát ugyanaz a szó jelzi, és egyúttal aláhúzza abban az erkölcsi és intézményes jeleget.

(Biblikus Teológiai Szótár, 1346)

A PARANCsOKBAN KIFEJEZŐDŐ ÉRZÜLET ÉS GONDOLKODÁSMÓD

A parancsok formája, ahogyan a Bibliában találjuk őket, lehetővé teszi, hogy párhuzamba állítsuk az ókori Keletről ismert hasonló tartalmú szövegekkel. Így Egyiptomban az újbirodalom idején (Kr. e. 16–12. sz.) a halottal eltemették az úgynevezett halottak könyvét, amely azokat a mentségeket tartalmazta, amelyeket az elhunyt Ozirisz ítélőszéke előtt felsorakoztathatott, mint: „Nem voltam igazságtalan. Nem raboltam. Nem voltam kapzsi. Nem loptam. Embert nem öltem. Nem kisebbittem meg a gabonamérő vékát...” Ezenkívül ettől a kortól tilos cselekedetek listáinak is vannak nyomai, amelyek azoknak készültek, akik valamely szent helyre szándékoztak menni.

Asszíriában az ördögűzéssel megbízott pap ilyen kérdéseket tett fel a betegeknek: „Megtértette-e valamelyik istenséget?... Megvetette-e valamelyik istennőt?... Megvetette-e apját és anyját?... Kevésbé vette-e a nővérét?... Mondta-e, hogy nincs, ahelyett, hogy van? Mondta-e, hogy van, ahelyett, hogy nincs? Nem használt-e hamis mérleget, használta-e a helyes mérleget?... Behatolt-e másik ember házába? Közel lépett-e más feleségéhez? Kiontotta-e más ember vérért?...”

Ha alaposan szemügyre vesszük ezeket a szövegeket, az tűnik ki, hogy a kései egyiptomi és babilóniai erkölcs talán kidolgozottabb volt, mint Izrael fiaié, bár az a csodálatos egyensúly, amely a tízparancsolatot jellemzi, az idézett kérdésekből hiányzik. De ha az egyiptomiak vallása védte is az egyének jogait és ha szolgálta is a gyengék védelmét, az embernek az istenséggel való találko-

zását és az istenek az emberek fölötti ítéletét egyértelműen a túlvilág számára tartotta fenn. Ezzel szemben Jahve itt a földön lép erkölcsi követelményeivel az ember elé, és parancsaival kötelezi a lelkiismeretét. Nincs szó, mint az egyiptomi szövegekben, szobrok elé vonulásokról és előttük tartott lakomákról: Izrael fiainak nem szabad, hogy legyenek szobraik, amelyek az istenséget megtestesítik. Ehelyett szombatjuk van, amely nem egyszerűen a munka ritmusának meghatározására szolgál, hanem egyszersmind Isten jelenlétére is emlékeztet, aki ott van, amikor az ember tevékenykedik, és az ember tevékenységét felhasználva viszi végbe a mag a művét. Az egyiptomiak nem ismerték Istennek ezt az egyéni és közösségi életbe való belenyúlását a lelkiismeret szavával. A babilóniaiak rítusai a mágián alapulnak. A kérdések azoknak a tetteknek a számbavételére szolgálnak, amelyek megteremtik az istenségre ráhatás lehetőségét. Az ember nem engedelmességre törekedett, hanem megpróbált az istenség fölé kerekedni.

A tízparancsolat tehát az ókori Keleten egyedülálló volt: olyan vallásnak vetett alapot, amely a lelkiismereten keresztül jelenvalóvá tette az emberi társadalomban a túlvilágban élő és működő, természetfölötti Istent.

(H. HAAG, *Bibliai Lexikon*, 1836)

JÉZUS ÉS A TÖRVÉNY

Lényegében véve Jézus elismeri a meglévő törvényt. Fontos, hogy ezt mindig szem előtt tartsuk. Teljesen hamis képet alkotnánk róla, ha fanatikus forradalmárt vagy a társadalom rendjének felforgatóját látnánk benne. „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy megszüntessem a Törvényt vagy a prófétákat. Nem azért jöttem, hogy megszüntessem, hanem hogy tökéletessé tegyem” (Mt 5,17). Elítéli az engedetlenséget és az önkényességet, de üdvözli és hangsúlyozza Isten törvényét.

Másrészt Jézus a törvény fölé emelkedik: „Hallottátok a régieknek szóló parancsot... Én azonban ezt mondom nektek” – Ez a mondat hatszor hangzik el a hegyi beszédben. Jézus úgy változtatja meg a törvényt, hogy a külsőséges előírásoknak belső értelmet ad (anélkül, hogy a külső előírást feloldaná). Ezt tömören így fejezhetnénk ki: „Nemcsak... Hanem...”. Nem csupán a gyilkosság tilos, hanem a gyűlölködés gondolata is, a szó is, amelybe a gyűlölet öltözködik. Nem csupán a törvénytelen válás, hanem minden válás tilos. Ugyanez az alapelv rejti az abban a követelésében is, hogy eskü nélkül mondjunk igazat, hogy ne akarjunk bosszút állni. Szeretetünk olyan nyílt legyen, hogy még az ellenségre is kiterjedjen, amiként a Nap megkülönböztetés nélkül süt minden emberre, és az eső sem tesz különbséget jók és rosszak között (vö. Mt 5,43–48).

(Új Katekizmus, 128)

7B KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

Kezdetben a pászka családi ünnep volt Éjszaka ünnepelték, a tavaszi holdtölte idején.

Egy évesnél nem idősebb állatot (bárányt vagy kecskét) öltek le, de vigyáztak, hogy csontjait meg ne törjék. Ezzel igyekeztek kiesdekelni Isten áldását.

A leölt állat vérével megjelölték a ház (vagy a sátor) bejáratát, ami a védettséget jelezte.

Az állat húsát gyorsan fogyasztották barangoló nomádok módjára (olvassa el Kiv 12,1–14). – Valószínűleg régi ünnepről van szó, a pásztorok tavaszi ünneperől.

A kivonulással a pászka bekerül az üdvösségtörténetbe.

A héberek számára a nagy tavasz attól az éjszakától kezdődik, amikor Isten megszabadította az elnyomottakat az egyiptomi rabigától különböző beavatkozások által, amelyek közül az elsősültek halála volt a végleges csapás.

Ettől az évtől kezdve a pászka az egyiptomi kivonulás emlékűnnepévé, mondhatnánk „szentségévé” vált: büntetés az elnyomóknak, és üdvösség az elnyomottaknak. – A Biblia a pászka szót használja, ami kivonulást, átvonulást jelent: Isten átvonulását, amikor Isten átvonult a héberek háza között, miközben kikerülte az egyiptomiakét.

Józiás király vallási reformjának (Krisztus előtti 7. század) és egyes próféták (pl. Jeremiás) hatásának kö-

szönhetően a pászka templomi ünneppé vált (MTörv 16,1–8). A szertartás is ennek értelmében alakul: a vért az oltárra öntik ki, a szertartásban pedig a papok kapnak fő szerepet...

A kivonulás után a pászka az ünnepek ünnepe a zsidók számára. Évente nagy zarándoklatokra kerül sor. A Szentcsalád például egész évben készült az utazásra. A kiszabadulásra való emlékezés nemzetpolitikai érzelmet táplált (Lk 13,1–2): a minden elnyomottságból való kiszabadulás reményét. A zsidók várták a Messiás eljövételét. Ez kiváltképpen megmutatkozott pászka idején. Érthető tehát, hogy Jézus miért kerülte azt, hogy önmagát „messiásnak” nevezze: inkább az Emberfia kifejezést használta, amely kevésbé „zavaró” s mégis Dániel próféta szövegeinek értelmében messiásként értelmezhető (Dán 7,13). Ilyen értelemben kell felfogni a zsidók vitáját is néhány nappal a szenvedés pászkája előtt (olvassa el: Jónás 11,45–54, különösen 48).

Mi keresztények, amikor világszerte megünnepeljük húsvét ünnepét, vasárnaponként pedig a „kis húsvétot”, arra emlékezünk, hogy Jézus, az Isten igazi Baránya önmaga feláldozásával megszabadított bennünket. Feltámadásával megment bennünket az örök haláltól, és bevezet az ígéret igazi földjére, saját országába. Folyamatosság van tehát a két pászka, az ősi és az új pászka között, de tartalmuk változik.